Rapport från ”resan” utefter Kungsstigen mellan Jät och Ingelstad 2021-11-14

Vi samlades, nästan 30 personer, i Jäts församlingshem mitt emot nya kyrkan i Jät och där gavs en introduktion till dagens utflykt av undertecknad. Utflykten skulle ha karaktären av en forskningsexpedition och även utforskandet av Nordostpassagen nämndes som en annan forskningsexpedition. Efter denna förberedelse med hjälp av ett bildspel gav vi oss iväg och hade många frågor med oss: Vilka fysiska och mentala krafter har byggt och bevarat denna delvis stensatta väg och från vilken tid härstammar den? Vad har den använts till? Varför är minnet fortfarande levande? Och så kanske framför allt: Var går den? Var finns spåren?
Till vår hjälp hade vi Albert Vejdes text och foto i Hyltén Cavallius föreningens årsbok från 1920. Han hade i sin tur haft hjälp av seminarieeleven Nils Olsson, ”som på våren 1920 gick upp vägen i hela dess längd.” Vi har också haft hjälp av Vilhelm Terling på Jätsberg, Ann-Mari Arvidsson på Södregård, Tommy Claesson på Dagsagård m.fl. Till utflykten anslöt också Lars Mård från Östra Torsås hembygdsförening, Mats Andersson från Jäts hembygdsförening och Helena Virdarson från Uråsa hembygdsförening.
Första stoppet gjorde vi nära Västra Jäts gamla bytomt med ursprungligen 13-14 gårdar vid Åsnens strand och 1300-talsborgen Jätsholm som viktiga noder. Där spanade vi norrut över

Kvarnaträdan, där det för c:a 50 år sedan vid plogning kom upp ”klappersten” i ett 4-5 meter brett stråk rakt norrut mot Backalyckorna enligt berättelse från Jan Karlsson. Där borta i skogskanten ligger ett bronsåldersröse. Rösen och vägar brukar höra samman. Detta sades då på 1970-talet vara rester av den gamla ”Kungsvägen”.

Sedan anslöt utfarten från Jätsberg strax söder om Helgåkra direkt med en väg österut mot Åkerö enligt en gammal generalstabskarta grundad på åren 1837-1920. Albert Vejde vill placera Kungsstigen här. Utefter detta stråk bort mot Åkerö finns namnen ”Kungslyckan” enligt Vilhelm Terling och torpet Kongsstigsmåla enligt torpinventering av Jäts hembygdsförening. Vi vandrade halvvägs bort mot Åkerö till platsen för ”Kungslyckan”. Bilfärden fram hit gick på en skogsväg, som kanske förde tankarna till strapatser såsom vid ”nordostpassagen”.

Efter detta smakade den medhavda fikan gott i församlingshemmet. Det berättades också om att i ett av husen på Åkerö hittades en stensättning under ett dåligt trägolv, som togs bort. Denna stensättning skulle kanske kunna vara en del av Kungsstigen.

Vägen mot Kungslyckan

Nästa stopp var vid Högnalövs Södregård, varifrån vi vandrade norrut på en c:a 450 meter gammal stensatt ”färdväg” registrerad i Fornsök. Albert Vejde beskriver att Kungsstigen passerar nära ”Humlerör” och dit gick vi vid norra änden av denna färdväg. Även idag etthundra år senare växer här massor av humle och här finns ett litet gravfält med fem stensättningar (den största är 16 m i diameter) på en höjd med ekar. På den västra sluttningen av denna höjd ligger såsom en rasbrant av stora stenar, som ifrån den vinkeln kan te sig som ett röse. Svårt att avgöra om det är ett kulturellt eller geologiskt fenomen. Vid prästerskapets rannsakningar av ”gambla Monumenter och Antiquiteter” 1667 så anför kyrkoherden i Väckelsång att man inte funnit något sådant i Tingsås eller Väckelsångs socknar men i den tredje socknen Uråsa ”ligger een by benemd Högnelöf” och där ”een förnemlig ättagrift” i en ekbacke och mellan den och ”Ingelstade högh” ligger ”een gammal steenbroo, som kallas Kongzbroo”. Rannsakningen är undertecknad av kyrkoherden och de s.k. sexmännen med sina bomärken. 1667 var alltså denna ”Kongzbroo” ett gammalt monument värt att lyfta fram, som skulle kunna vara något att ”publicera till Rikets heder”!

Humlerör

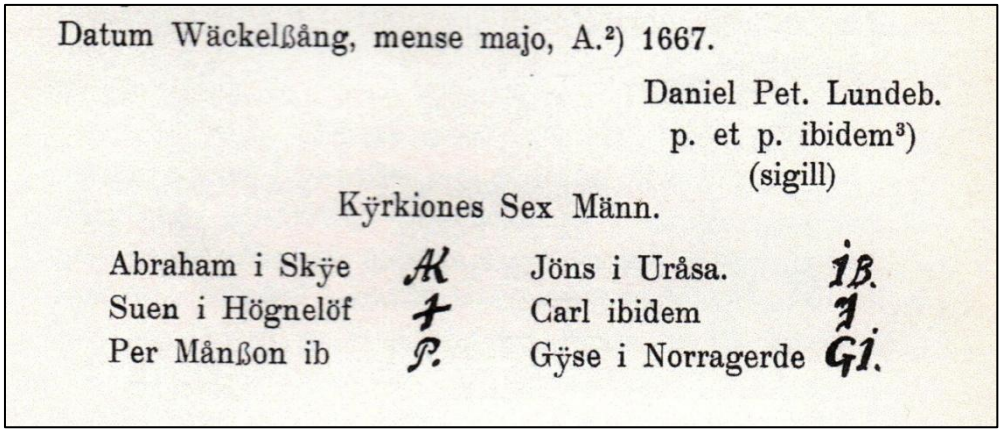
Datum Wäckelßång, mense majo, A.[2]) 1667.

Daniel Pet. Lundeb.
p. et p. ibidem[3])
(sigill)

Kyrkiones Sex Männ.

Abraham i Skÿe	AK	Jöns i Uråsa.	iB.
Suen i Högnelöf	†	Carl ibidem	I
Per Månßon ib	P.	Gÿse i Norragerde	Gi.

Namnet ”Kungsstigen” diskuterade vi också. Var det en beteckning på något som var en nationell/statlig angelägenhet ungefär såsom vi använder prefixet ”riks-” idag, eller var det vägen mellan Kung Högnes grav i Uråsa och Kung Inges grav i Ingelstad – en väg mellan två ”kungariken/hövdingadömen”? Vid Högnalöv Storegård har troligen tidigare funnits ett gravfält med något, som man kallat kung Högnes grav enligt berättad kunskap.

Efter att vi sett nerfarten av en väg (kallad Kungsstigen av boende på platsen) från Axebo norrut, så bilade vi upp till Brändekvarn och träffade där på Skye ås brusande framfart. Vid västra kanten av boplatsområdet här kan man gående ta sig norrut upp till nuvarande banvallen och komma fram till ytterligare en 300 m lång del av Kungsstigen som Fornsök har registrerat. Den är dock mycket svårtillgänglig pga skogsavverkning med mycket ris på marken. Som en fortsättning kan man på ekonomiska kartan - strax norr om banvallen - se två stråkformade impediment i åkern, som nog är rester av den stensatta Kungsstigen, som dåtidens plogar inte rådde på och som Albert Vejde kunde fotografera till sin artikel 1920.

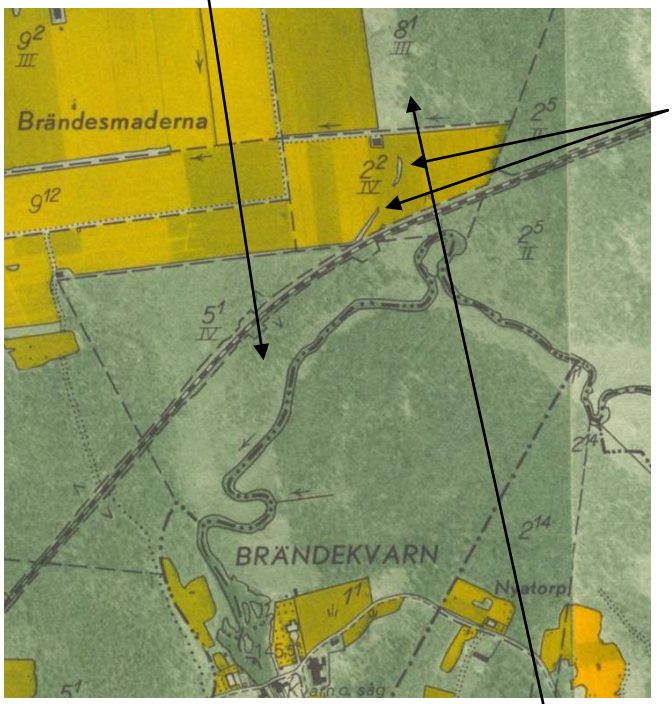

Bilkaravanen som nu bestod av 16 bilar tog sig fram vidare över Brändesmaderna på en brukningsväg, där promenerande brukar få gå ostörda. Men inte denna dag. När kolonnen gjorde ett stopp fick vi av en husse som rastade sin hund höra att han varit med att hitta rester av en ”Kungsväg” öster om Skir upp mot Ängarna och Hollstorp. Hur många vägrester blir kallade ”Kungsvägen”?

Kanske att vår ”Kungsstig” sedan fortsatt upp genom skogen norrut mot Bondegård och Hulugård, där det finns skogsväg delvis även idag och sedan fortsatt på byvägen förbi Bondegård och över Hulugårds gårdsplan, där Albert Vejde noterat att ägaren kunnat se rester av vägstråk 1920.

Vi avslutade med att promenera på de 45 meter stensatt ”Kungsstig” - som Fornsök också har registrerat - upp mot Ingelstads gamla bytomt och i riktning mot Inglinge hög.
Innan vi avlutade hann Johannes Virdarson här hitta två skålgropar i ett stort stenblock!
Vägens användning har troligen inte varit att transportera vikingaskepp ut till havet. Snarare en väg från det inre av Värend ut mot sjön Åsnen för transport av ekvirke och kanske för härar. Vintervägar över sjöar var också viktiga. Från Jät kunde man ha kontroll över Aggapasset och också nära till Husebypasset - en väg för att skapa kontroll över/territorialisera ett landskap. I sin fortsättning är detta en tidig väg söderut över Urshult ner mot Blekinge och Skåne.

Per Andrén